

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИКО-СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК

ПАНОРАМА ПОЛІТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

НАУКОВИЙ ВІСНИК РДГУ

Випуск 1

Рівне – 2008

Панорама політологічних студій: науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 1. – Рівне: РДГУ, 2008. – 217 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

1. **Гон М.М.** – д. політ. н., професор, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету (головний редактор).
2. **Канцелярук Б.І.** – д. політ. н., головний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин.
3. **Киридон А.М.** – д.іст. н., професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Київського міжнародного університету.
4. **Круглашов А.М.** – д. політ. н., професор, завідувач кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.
5. **Макаренко Є.А.** – д. політ. н., провідний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин.
6. **Постоловський Р.М.** – к. іст. н., професор, завідувач кафедри всесвітньої історії, ректор Рівненського державного гуманітарного університету.
7. **Терешко Ю.М.** – к. іст. н., доцент, завідувач кафедри політології та соціології Рівненського державного гуманітарного університету.
8. **Тихомирова Є.Б.** – д. політ. н., професор, завідувач кафедри міжнародної інформації Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету (заступник головного редактора).
9. **Троян С.С.** – д. іст. наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та країнознавства Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету.
10. **Шеретюк В.М.** – к. іст. н., доцент, декан історико-соціологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету.
11. **Ярош Б.О.** – д. політ. н., професор, завідувач кафедри теорії та історії політичної науки Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Відповідальний редактор – к. політ. н., доцент **Черній А.Л.** (Рівненський державний гуманітарний університет)

Друкуються за рішенням Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету.
Протокол №5 від 28 грудня 2007 р.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Думки авторів статей можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

Адреса редакції: кафедра політичних наук, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027.

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Тихомирова Є.Б.	5	ПР-забезпечення діяльності Організації Об'єднаних Націй
Черній В.А.	23	Політичний чинник наукового співробітництва Північноатлантичного Альянсу на початку ХХІ ст.
Герасимчук Т.Ф.	29	Міжнародна міграція та проблема національної безпеки держав
Алієв М.М.	38	Транспортна політика ЄС і місце в ній транспортних коридорів і проектів
Дубей В.І.	44	Впровадження екологічних стандартів „євро” в Україні як необхідність євроінтеграційних процесів

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

Черній А.Л.	54	Теоретичні показники кризовості суспільних систем
Хаврук І.А.	57	Інститут референдуму в системі соціалістичної демократії
Парфенюк В.М.	66	Особливості формування політичної стратегії України в сфері інформаційного суспільства
Кириленко О.М.	82	Функції та дисфункції політичних інститутів українського суспільства на сучасному етапі
Наумов А.С.	100	Інститут президента в Росії: місце у політичній системі
Терешко Ю.М.	107	Стан „свободи слова” у посттоталітарній Росії В.Путіна
Луценко К.В.	119	Політична реклама в період парламентських виборів в Україні: проблеми та досягнення
Христюк Т.А.	125	Соціологічні підсумки парламентських виборів 2007 року

ЕТНОПОЛІТОЛОГІЯ. МІЖКОНФЕСІЙНІ ВЗАЄМИНИ

Троян С.С.	131	Концептуально-методологічний аспект дослідження національної толерантності в сучасній Україні
------------	-----	---

Киридон А.М.	135	Релігійна ситуація в сучасній Україні: історико-політологічний аспект
Монолатій І.С.	143	Галицька і буковинська ідентичності за імперської доби: феномени, характеристики, етнічний простір
Гон М.М.	153	Зовнішньополітичні корелянти міжетнічної взаємодії в Західній Україні міжвоєнного періоду

ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

Мисан-Мілясевич В.В.	162	Причини виникнення міжнародного тероризму як проблема політологічних досліджень
Лесняк В.Ю.	166	Інституційний вимір іспанського переходу до демократії
Ларькіна Л. М.	175	Специфіка функціонування пропорційної виборчої системи в Україні
Семенюк Т. Ю.	179	Фінансові ресурси політичних партій
Мартинчук І.І.	186	Основні напрями політичної діяльності Р.Шустера
Валюх Л.І.	198	Гельголандсько-занзібарський договір: політична оцінка в британському парламенті

РЕЦЕНЗІЇ

Гон М.М.	207	„Чужий” в „обіймах” націоналізму й етнічного насильства (Рец.: Alexander Victor Prusin. Nationalizing a Borderland. War, Ethnicity, and Anti-Jewish Violence in East Galicia, 1914-1920. – The University of Alabama Press, 2005)
Гон М.М.	212	Західноукраїнські сюжети взаємодії іншостей модерної доби (Рец.: Монолатій І. Особливості міжетнічних взаємин у західноукраїнському регіоні в Модерну добу. Монографія. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2007)
Відомості про авторів	216	

вона залишається орієнтованою на широкий загал, на масову аудиторію. В цьому контексті телевізійний простір виглядає неструктурованим на різні цільові аудиторії. Доречним, на нашу думку, була б поява телепрограм аналітичного характеру, зорієнтованого на інтелектуальну частину громадськості.

УДК 342.531.3

Христюк Т.А.

СОЦІОЛОГІЧНІ ПІДСУМКИ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2007 РОКУ

Після перемоги помаранчевих сил на президентських виборах 2004 р., парламентських виборах 2006 р. та тривалого і суперечливого процесу формування правлячої коаліції, в Україні так і не було досягнуто соціально-політичної стабільності. Публічне протистояння між Президентом та Прем'єр-міністром, боротьба за повноваження між різними гілками влади, невиконання парламентськими партіями своїх обіцянок перед виборцями, низька ефективність діяльності уряду та Верховної Ради спричинили глибоку кризу суспільної довіри до всіх інститутів влади, посилили політичне та регіональне протистояння в країні. Результатом цього стало наростання у суспільстві масових настроїв розчарування, апатії та невдоволення. Тому одним із головних завдань проведення дострокових парламентських виборів було створення дієздатної та легітимної Верховної Ради України, авторитет і прийняті рішення якої, будуть визнаватися українським суспільством.

У даному аспекті важливим є постійний моніторинг соціально-політичних настроїв громадян та врахування стану і динаміки громадської думки при прийнятті ключових рішень державної політики, а також їх ставлення до необхідності проведення самих дострокових виборів та основні очікування від них.

Суспільно-політична актуальність теми визначає мету та завдання статті. Метою є дослідження динаміки рівня невизначеності та розчарування виборців напередодні дострокових парламентських виборів. Для її досягнення аналізуються наступні питання:

- 1 – рівень довіри населення до основних політичних інститутів;
- 2 – ставлення громадян до розпуску Верховної Ради та дострокових парламентських виборів;
- 3 – електоральні рейтинги та прогнози соціологічних служб напередодні виборів;
- 4 – співпадання прогнозів соціологів з результатами дострокових парламентських виборів.

На основі аналізу значного масиву даних, отриманих у ході різних соціологічних досліджень, можна зробити наступні висновки.

1. За даними опитування, проведеного у червні 2007 р. Фондом “Демократичні ініціативи” та фірмою “Юкрейніан соціолоджі сервіс” серед центральних органів державної влади найменше населення довіряло Верховній Раді. Баланс довіри-недовіри до останньої становив 46%. У Президента України – 19%, у Кабінету Міністрів – 27% [1]. Таке зниження рівня довіри до парламенту зумовила незадоволеність населення діяльністю Верховної Ради України останнього скликання. Роботу депутатського корпусу, обраного у 2006 р., оцінили переважно негативно 26,2% респондентів, а вкрай негативно – 29,7% [5].

Результати соціологічних досліджень засвідчили про існування тенденції зниження рівня довіри населення до практично всіх інших політичних інститутів. Лідером цього негативного рейтингу стали політичні партії. За даними дослідження Українського інституту соціальних досліджень та Центру “Соціальний моніторинг”, проведеного у другій половині червня 2007 р., 70% опитаних скоріше або повністю не довіряли партіям і лише 22% дали позитивну відповідь [7].

За результатами соціологічного дослідження проведеного Центром економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова з 1 по 10 вересня 2007 р., рівень підтримки діяльності Президента практично не змінився. Повністю підтримали його діяльність 14,8% опитаних, підтримали окремі заходи 32,9%, не підтримали 49,3%. Діяльність Уряду України повністю підтримали лише 10,8% опитаних, підтримали окремі заходи 39,7%, зовсім не підтримали 43,9%. Ще нижчий рівень довіри українців до Верховної Ради України. Про підтримку діяльності парламенту заявили лише 5,3% громадян. Підтримали його окремі заходи 38,4% опитаних, а 51,2% зовсім не підтримали [2].

Отже, напередодні дострокових парламентських виборів рівень довіри громадян до основних інститутів державної влади мав чітко виражений негативний характер. Це можна пояснити розчаруванням їх політикою, посиленням протистояння між інститутами влади та переконанням громадян, що влада не відстоює їх інтереси.

2. Щодо розпуску Верховної Ради та проведення дострокових парламентських виборів, то на початку 2007 р. більшість українців з цього питання висловлювались негативно. Зокрема, думки респондентів розділились наступним чином: скоріше негативно – 47%, нейтрально або байдуже – 22% і тільки 24% - скоріше позитивно [8]. Таким чином, кількість противників парламентських виборів майже вдвічі переважала кількість їх прибічників.

Однак, якби дострокові парламентські вибори все ж таки відбулися у той час, коли сама їх ідея не сприймалася переважною частиною електорату, більшість громадян України прийняли б у них участь. Так, за

даними дослідження проведеного в квітні 2007 р. Київським міжнародним інститутом соціології, якби дострокові вибори відбулися в квітні, то у голосуванні взяли б участь 70,8% виборців і до Верховної Ради найімовірніше пройшли б чотири політичних сили: Партія Регіонів – 35,9%, Блок Юлії Тимошенко – 20,9%, Блок “Наша Україна” – 11,6%, КПУ – 3,4% [3].

Проте, вже впродовж наступних місяців, спостерігаючи політичну кризу та неієздатність органів влади, все більше громадян підтримували ідею проведення позачергових парламентських виборів. На початку липня думки поділяються практично навпіл: 43,3% респондентів підтримували ідею перевиборів, проти цього були – 41,5% [5]. Позитивно ідею дострокових виборів сприймала переважна більшість жителів Заходу (65%). Досить значна частина населення підтримувала вибори у Центральних та Північних областях – 36% та 34% відповідно. На Сході та Півдні України переважна більшість населення негативно ставилась до проведення дострокових виборів – 62% та 64%. Близько половини населення (49%) Криму цю ідею не сприймали [7].

Аналіз соціально-політичних настроїв населення Інститутом соціальних досліджень ім. О. Яременка у червні 2007 р. засвідчив той факт, що понад половина населення України (54%) не вважають вибори реальним механізмом свого впливу на владу. На думку громадян, вибори до Верховної Ради як засіб впливу на прийняття конкретних державних рішень поступаються виборам Президента країни, а також участі у мітингах, демонстраціях і страйках [7]. Ймовірно така думка населення зумовлена загальним незадоволенням та зниженням рівня довіри до Верховної Ради.

Таким чином, більшість громадян України на початку 2007 р. негативно ставилися до розпуску Верховної Ради і проведення дострокових парламентських виборів, хоча, у разі їх проведення, були готові прийняти в них участь. Однак, впродовж наступних місяців у масовій свідомості відбувся перелом на користь проведення дострокових парламентських виборів. Так, дані опитування проведеного Інститутом соціальної та політичної психології АПН України 4 – 8 вересня 2007 р. свідчать, що порівняно з квітнем цього року, коли був прийнятий перший Указ Президента України про розпуск Верховної Ради, громадська думка помітно змінилася в бік підтримки позачергових парламентських виборів. Зокрема, цілком підтримували ідею їх проведення 26,2% респондентів, скоріше підтримували – 23,1%, що разом становить 49,3% (у квітні було 38,8%). Натомість зовсім не підтримали проведення виборів 38,4% опитаних (проти 49,8% у квітні) [11].

Вереснєве опитування Інституту соціальної та політичної психології АПН також показало, що лише 20,8% громадян більш-менш були впевнені, що позачергові парламентські вибори пройдуть чесно й

демократично. Натомість близько 66% зовсім чи скоріше були не впевнені в цьому [11].

3. Електоральні рейтинги та прогнози соціологічних служб напередодні виборів.

За два дні до проголошеної дати дострокових виборів більшість опитуваних респондентів висловлювали впевненість, що прийдуть на виборчі дільниці. Частка тих, хто точно впевнений у цьому становила 60% [4]. Якщо говорити про електорат, який точно був переконаний, що голосуватиме, то тут помітною була лінійна залежність: чим старші респонденти, тим більше серед них тих, хто був упевнений у тому, що прийде голосувати.

За даними опитування, на тижні, що передував даті виборів до Верховної Ради, у парламент мали шанс потрапити п'ять політичних сил: Партія Регіонів – 28,1%, Блок Юлії Тимошенко – 22%, Блок “НУ-НС” – 9%, Блок Литвина – 3%, КПУ – 2,8% [4]. Лідерами електоральних симпатій на Заході країни були БЮТ та “НУ-НС”. У Центральному та Північному регіонах на 10-12% випереджаючи найближчих суперників лідував БЮТ. “Наша Україна – Народна самооборона” конкурувала з Партією Регіонів за друге місце. На Сході країни безсумнівним лідером була Партія Регіонів, яка значно випереджала решту партій. Відповідно Партія Регіонів залишалася лідером на Півдні та в АР Крим, де жодна політична сила на той момент не могла скласти їй конкуренцію. У столиці безумовним лідером був Блок Юлії Тимошенко, який мав підтримку більш ніж половини виборців.

Такі тенденції підтверджують також результати проведених вересневих досліджень Фонду “Демократичні ініціативи” та фірми “Юкрейніан соціолоджі сервіс” [6], Українського центру економічних та політичних досліджень ім. Олександра Разумкова [10].

4. Тож чи співпали прогнози соціологів з офіційними результатами дострокових парламентських виборів?

Якщо президентські вибори 2004 р. відзначились скандалами і спробами фальсифікувати не тільки результати I і II другого туру голосування, але й екзит-полів в цих турах, то дострокові вибори до Верховної Ради України відзначились вже не тільки точністю п'яти екзит-полів (див. таблицю), але і загальним підвищенням точності передвиборчих досліджень та прогнозних розрахунків. Тим більше, що короткий термін позачергової виборчої кампанії тільки погіршив умови соціологам виявляти динаміку рейтингів політичних партій та блоків і врахувати її в прогнозах. Основних чинників точних прогнозів, є, за словами директора фірми “Юкрейніан соціолоджі сервіс”, завідувача відділу соціально-політичних процесів Інституту соціології НАН України, доктора соціологічних наук Олександра Вишняка, два: по-перше, цьому сприяла більша, порівняно з попередніми виборами, відкритість

суспільства та щирість відповідей респондентів. По-друге, більша структурованість політичних партій, яка зумовлена насамперед небажанням виборців голосувати за аутсайдерів політичної кампанії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Громадська думка населення України – червень 2007 р. // Юкрейніан соціолоджі сервіс, фонд “Демократичні ініціативи”// <http://www.dif.org/ua>
2. Думка громадян України про владу, політиків та виборчу систему в країні (результати соціологічного дослідження 1 – 10 вересня 2007 р.) // Український центр економічних та політичних досліджень ім. Олександра Разумкова // <http://www.ucseps.org/ua>
3. Електоральні симпатії населення України (Всеукраїнське опитування громадської думки проведене Київським міжнародним інститутом соціології 9 – 13 квітня 2007 р.) // <http://www.kiis.com/ua>
4. Електоральні рейтинги та прогнози напередодні виборів. За результатами національного репрезентативного соціологічного опитування 19.09 – 29.09.2007 // <http://www.uisr.org/ua>
5. Парламентські вибори 2007 в Україні: кого і чому обирають виборці? // Фонд “Демократичні ініціативи”, “Юкрейніан соціолоджі сервіс” 20 червня – 6 липня 2007 р. // <http://www.dif.org.ua>.
6. Парламентські вибори – 2007 в Україні: кого і чому обирають виборці? // Юкрейніан соціолоджі сервіс, фонд “Демократичні ініціативи” 18 – 25 вересня 2007 р. / <http://www.dif.org/ua>
7. Політична ситуація та соціально-політичні настрої населення України: червень 2007 р. // Український інститут соціальних досліджень ім. О. Яременка, Центр “Соціальний моніторинг”/ <http://www.uisr.org/ua>.
8. Політична ситуація та соціально-економічні настрої населення України: березень 2007 р. (За результатами національного репрезентативного опитування Українського інституту соціальних досліджень ім. О. Яременка та Центру “Соціальний моніторинг”) // <http://www.uisr.org/ua>
9. Політична ситуація та соціально-економічні настрої населення України: червень 2007 р. // Український інститут соціальних досліджень ім. О. Яременка та Центр “Соціальний моніторинг”) // <http://www.uisr.org/ua>
10. Політичні настрої населення України напередодні виборів до Верховної Ради // <http://www.ucseps.org/ua>
11. Україна передвиборна: електоральні наміри і думки населення (дані всеукраїнського репрезентативного опитування проведеного Інститутом соціальної та політичної психології АПН України 4 – 8 вересня 2007 р.) // <http://ispp.org.ua>

Таблиця 1

Екзит-поли та їх похибка (у %) у розрізі 7 провідних політичних сил

Партії та блоки	Результати голосування	Національний екзит-пол (KMIC + Центр Разумкова)		Український екзит-пол (ISTV), проводив TNS		Екзит-пол R & B Group		Екзит-пол Національний інститут демократії – “Соціовимір”		Екзит-пол Publik Strategies	
		результат	похибка	результат	похибка	результат	похибка	результат	похибка	результат	похибка
Партія Регіонів	34,3	35,3	+0,9	34,9	+0,5	35,2	+0,8	33,9	+0,5	34,5	+0,2
Блок Юлії Тимошенко	30,7	31,5	+0,8	32,4	+1,5	30,8	+0,1	32,5	-1,8	30,4	-0,3
Блок “Наша Україна – Народна амоборона”	14,2	13,4	-0,8	14,1	-0,1	13,8	-0,4	14,7	-0,5	14,4	-0,2
Компартія України	5,4	5,1	-0,3	4,5	-0,9	5,6	+0,2	4,4	+1,0	5,2	+0,2
Блок Литвина	4,0	3,7	-0,3	3,8	-0,2	4,1	+0,1	4,0	0,0	4,0	0,0
СПУ	2,9	2,5	-0,4	2,1	-0,8	2,7	-0,2	2,4	+0,5	2,4	+0,5
ПСПУ	1,3	1,5	+0,2	1,2	-0,1	-	-	1,2	+0,2	1,3	0,0
Проти всіх	2,7	2,9	+0,2	3,1	+0,4	-	-	2,8	-0,1	3,3	0,6
Середня похибка	-	-	0,49	-	- 0,58	-	0,30	-	0,67	-	0,22

Наукове видання

ПАНОРАМА ПОЛІТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

НАУКОВИЙ ВІСНИК РДГУ

Випуск 1

Відповідальний редактор – *Черній А.Л.*
Комп'ютерна верстка – Третьак О.Ю.

УДК 32
ББК 66.0
П 16

Панорама політологічних студій: науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 1. – Рівне: РДГУ, 2008. – 217 с.

Підписано до друку 28.12.2007 р. Формат 60х84 1/16.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Друк різнографічний. Умовн. друк. арк. 13,9.
Наклад 100 прим.

Адреса редакції: кафедра політичних наук, Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету